

## یادداشت مترجمان

کتاب روان‌شناسی شناختی، نوشته آقای دکتر رابرت استرنبرگ استاد دانشگاه ییل، حاصل سالها تجربه وی در تدریس روان‌شناسی شناختی به دانشجویان رشته روان‌شناسی و آموزش و پرورش است. دکتر استرنبرگ از چهره‌های برجسته رشته روان‌شناسی شناختی است که آثار زیادی را در حوزه‌های روان‌شناسی و آموزش و پرورش نگاشته و طرح‌های تحقیقاتی بسیاری را مدیریت کرده است. مطالعات استرنبرگ سهم به‌سزایی در توسعه رشته روان‌شناسی شناختی داشته است.

روان‌شناسی شناختی به عنوان یکی از رشته‌های فرعی علوم شناختی با بهره‌گیری از یافته‌های علم اعصاب، زبان‌شناسی، علوم رایانه و هوش مصنوعی و فلسفه ذهن توانسته است در چند دهه گذشته بسیاری از رازهای کارکرد پیچیده مغز انسان را بگشاید. روان‌شناسی شناختی به بررسی کارکردهایی می‌پردازد که سالها روان‌شناسان و پژوهشگران به علت عدم امکان دسترسی مستقیم به آنها و در اختیار نداشتن فناوریهای لازم برای مطالعه علمی، آنها را از حوزه روان‌شناسی کنار گذاشته بودند.

اکنون روان‌شناسان به برکت یافته‌های علوم شناختی، کشف شیوه‌های جدید پژوهش و اختراع فناوریهای جدید تصویربرداری، این توانایی را کسب کرده‌اند که کارکردهای مغز را مورد بررسی و مطالعه قرار دهند. روان‌شناسی شناختی به بررسی پدیده‌هایی چون هشیاری، توجه، ادراک، حافظه، بازنمایی دانش، زبان، حل مسئله، خلاقیت، تصمیم‌گیری، استدلال و هوش می‌پردازد و تا امروز توانسته است حقایق بسیاری را درباره هر یک از زمینه‌های فوق کشف کند.

کمبود منابع قابل اتکا در حوزه روان‌شناسی شناختی به زبان فارسی ما را بر آن داشت تا کتاب حاضر را که یکی از منابع معتبر درس روان‌شناسی شناختی است، به زبان فارسی برگردانیم تا دانشجویان و علاقه‌مندان به این رشته بتوانند با تحولات رو به رشد آن آشنا شوند و یافته‌های آن را در زندگی حرفه‌ای و شخصی خود به کار بندند.

نویسنده کتاب *روان‌شناسی شناختی* تا امروز چهار بار آن را مورد تجدید نظر قرار داده است. نسخه حاضر که ویراسته چهارم کتاب است، در سال ۲۰۰۶ میلادی انتشار یافته است و

نسبت به نسخه‌های قبلی کتاب تغییرات زیادی را نشان می‌دهد. این تغییرات در صفحات آغازین کتاب به تفصیل ذکر شده است.

امیدواریم ترجمه و انتشار کتاب حاضر بتواند کمبودی را که در زمینه منابع روان‌شناسی شناختی به زبان فارسی مشاهده می‌شود تا حدی جبران کند و انگیزه لازم برای پیگیری مطالعات علمی را در خوانندگان پدید آورد. ما بر خود لازم می‌دانیم از کوششهای سرکار خانم فریده همتی که زحمت و پراستاری فنی کتاب را بر عهده داشته‌اند، از پژوهشکده علوم شناختی به دلیل تلاش برای معرفی این دانش نوبه جامعه علمی کشورمان و نیز از سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) که انتشار کتابهای پایه در زمینه علوم انسانی را در برنامه کاری خود قرار داده است، تشکر کنیم. کتاب حاضر با تلاش مشترک پژوهشکده علوم شناختی و سازمان سمت انتشار یافته است.

کتاب *روان‌شناسی شناختی* برای سطح تحصیلات تکمیلی تنظیم شده است و می‌تواند علاوه بر دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترای روان‌شناسی شناختی، روان‌شناسی و علوم تربیتی، برای معلمان و همه کسانی که به نحوی به مطالعه کارکردهای مغز انسان علاقه‌مندند، مفید واقع شود.

دکتر سید کمال خرازی - دکتر الهه حجازی

تهران - ۱۳۸۷

## سخنی با مدرس کتاب

من هر سال در قماری شرکت می‌کردم و هر بار آن را می‌باختم: من روان‌شناسی شناختی را در طول بیست سال حضورم در دانشگاه ییل چندین بار تدریس کرده‌ام و هیچ وقت از یک کتاب درسی دو بار استفاده نکرده‌ام. به هر دلیل، کتابهایی که انتخاب می‌کردم هیچ وقت مورد استقبال دانشجویانم و نیز خودم قرار نگرفت. آن کتابها یا بسیار دشوار بودند، یا خیلی آسان، یا خیلی محدود بودند یا بسیار گسترده، یا بسیار قدیمی بودند یا خیلی جدید. آن کتابها خوب بودند، ولی کتاب مناسبی نبودند. بالاخره، تصمیم گرفتم یادداشتهایم را تنظیم کنم و خودم کتابی بنویسم. در این پیشگفتار، هدفهای خود را از ویراسته چهارم کتاب و نسخه اصلی آن به طور خاص توصیف می‌کنم.

---

### چه چیز جدیدی در ویراسته چهارم دیده می‌شود

برنامه بازنگری کلی ویراسته چهارم روان‌شناسی شناختی همان سنت کتاب را برای عرضه زمینه‌ای جامع درباره مبانی روان‌شناسی شناختی ادامه می‌دهد. بازنگریهای کلی و خاص کدام‌اند؟

### برنامه بازنگری کلی

کتاب از دوازده جنبه مهم با ویراسته‌های قبلی تفاوت دارد:

۱. نگارش مجدد کامل در سطح جمله. در نگاه به گذشته، کتاب به اندازه کافی کاربرپسند نبود. من برای ارتقای کاربرپسندی آن تک‌تک جمله‌ها را مورد بررسی قرار دادم و بسیاری از آنها را با هدف روان‌تر شدن و در بسیاری از موارد کوتاه‌تر شدن، بازنویسی کرده‌ام. نتیجه مهم آن، کتابی با جمله‌بندی سلیس‌تر است. یکی از نتایج فرعی آن آسان‌تر شدن خواندن کتاب است، به طوری که با سطوح گوناگون توانایی قرائت دانشجویان انطباق دارد. هدف من «خوش خدمتی» به دانشجویان نبود، بلکه عرضه روشن‌تر مطالب بود تا آنها بتوانند منابع شناختی خود را در جایی که شایسته است - درک مفاهیم روان‌شناسی شناختی به جای نحوه نگارش کتاب - سرمایه‌گذاری کنند.

۲. حذف رشد شناختی به عنوان یک فصل جداگانه. بررسی نشان داده بود که تعداد نسبتاً کمی از مدرسان از فصل رشد شناختی (فصل ۱۳ در نسخ پیشین) استفاده می‌کنند. لذا این فصل را حذف کردم. مطالبی چون نظریه رشد پیاژه دیگر در کتاب نیست، زیرا معمولاً در درسهای دیگر (غالباً چندین بار) مطرح می‌شود. به هر صورت، مطالبی که مستقیماً با اساس روانشناسی شناختی ارتباط دارند، مانند رشد حافظه، در فصلهای مناسب گنجانده شده‌اند.

۳. جمع و جور کردن فصل مربوط به عصب روانشناسی شناختی. بررسی کنندگان به طور کلی احساس کردند که مطالب فصل ۲، عصب روانشناسی شناختی دربارهٔ سلولهای عصبی و موضوعهای مربوط به آن، برای درس روانشناسی شناختی ضروری نیست و تکرار مطالبی است که دانشجویان در سایر دروس، به ویژه روانشناسی مقدماتی و درسهای روانشناسی با گرایش فیزیولوژی فراگرفته‌اند. بدین لحاظ این مطالب حذف شده‌اند.

۴. تقویت پوشش رویکردهای زیست‌شناختی به روانشناسی شناختی در فصلهای مرتبط. با حذف مطالبی از فصل ۲، فضای لازم برای پوشش بیشتر مطالب زیست‌شناختی و به خصوص عصب روانشناختی در فصلهای مربوط به موضوعات جوهری باز شد.

۵. اضافه کردن بخش موضوعات مشترک به هر فصل. بررسی کنندگان به این نتیجه رسیدند، موضوعاتی که در فصل ۱ پیشنهاد شده‌اند، در متون بعدی گم می‌شوند. برای کسب اطمینان از توجه مجدد به این مطالب، بخش موضوعات مشترک در پایان هر فصل اضافه شده است که نشان می‌دهد چگونه می‌توان حداقل سه موضوع از هفت موضوع را با مفاهیم فصل تطبیق داد. این موضوعات عبارت‌اند از: (۱) سرشت در برابر پرورش، (۲) عقل‌گرایی در برابر تجربه‌گرایی، (۳) ساختار در برابر فرایند، (۴) عمومیت حوزه در برابر خصوصیت حوزه، (۵) اعتبار استنتاج علی در برابر اعتبار بوم‌شناختی، (۶) پژوهش بنیادی در برابر پژوهش کاربردی، (۷) پژوهش زیست‌شناختی در برابر پژوهش رفتاری. این نکته تصریح شده است که رویکردهای هر یک از مطالب تا حد زیادی مکمل یکدیگرند نه متضاد با یکدیگر.

۶. کوتاه کردن فهرست کتابهای پیشنهادی برای مطالعه بیشتر. بررسیها نشان می‌دهند که مدرسان از کتابهای پیشنهادی چندان استفاده نمی‌کنند. بنابراین، فقط یک کتاب خواندنی معاصر حفظ شده است.

۷. روزآمد کردن کلی. از آنجا که رشته روان‌شناسی شناختی به سرعت رو به پیشرفت است، هر ویراسته تا حد زیادی به روز شده است، از جمله ویراسته چهارم.
۸. روزآمد کردن عناوین. عناوین جدیدی به فصلها افزوده شده‌اند. این عناوین در برنامه بازنگری خاص روان‌شناسی شناختی، ویراسته چهارم مورد بحث قرار گرفته است.
۹. تازه‌هایی در جعبه‌های آزمایشگاه ... . جعبه‌های آزمایشگاه ... روزآمد شده‌اند. تقریباً یک سوم آنها کاملاً جدیدند.
۱۰. فعالیتهای جدید برای خوانندگان. جف میو از دانشگاه ایالتی کالیفرنیا - پومونا - مجموعه کاملاً جدیدی از فعالیتهای فعال یادگیری را به هر فصل این ویراسته اضافه کرده است. هر جعبه تحقیق در روان‌شناسی شناختی بر نمایش یک اصل تمرکز دارد.
۱۱. جمع و جور کردن مطالب تاریخی در فصلها. میزان مطالب تاریخی فصلها جمع و جور شده است.
۱۲. تأکید جدید بر حافظه کاری در سراسر فصلها. نقش حافظه کاری در فرایندهای مختلف شناختی، نه تنها در فصلهای مربوط به حافظه، بلکه در سراسر فصلها برجسته شده است.

## برنامه بازنگری خاص

### فصل ۱

- شکلهای جدیدی افزوده شده‌اند.
- مطالب تاریخی که بررسی‌کننده‌ها جزئی می‌دانستند، حذف شدند.
- موضوعات پایانی فصل اکنون به روشنی در همه فصلها مورد بحث قرار گرفته‌اند.

### فصل ۲

- مطالب مربوط به ساختار دستگاه عصبی به تقاضای بررسی‌کننده‌ها حذف شد.
- مطالب مربوط به ساختار و کارکرد سلولهای عصبی به تقاضای بررسی‌کننده‌ها حذف شد.
- شکلهای جدیدی اضافه شد.
- برخی از مطالب تاریخی به تقاضای بررسی‌کننده‌ها حذف شد.

- مطالب مربوط به قطعات مغز بیشتر بسط داده شد.
- بخشی دربارهٔ پیامدهای شناختی اختلالات مغزی: سکته، تومورهای مغزی و آسیبهای جمجمه اضافه شد.

### فصل ۳

- مطالبی دربارهٔ مطالعات بعدی چیزمن و مریکل به مطالعات مارسل دربارهٔ ادراک زیرآستانه‌ای اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ دیدکوری بر اساس مطالعات ویسکراتز بر روی دی. بی. اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ ردیابی امنیت فرودگاه به عنوان مثالی عملی دربارهٔ نظریهٔ ردیابی علائم اضافه شد.
- شکلهای جدیدی اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ بازداری تروریستها به عنوان نمونه‌ای از گوش به زنگ بودن افزوده شد.
- مطالبی دربارهٔ نظریهٔ چند وجهی اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ رانندگی به عنوان مثالی از توجه انتخابی، همراه با آمار دلایل مختلف تصادفات ناشی از بی‌توجهی اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ شبیه‌سازی رانندگی به عنوان یکی از روشهای اندازه‌گیری توجه انتخابی اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ روش تحلیل گزارش اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ مطالعات وگنر و ویلسون در زمینهٔ کنترل آگاهانهٔ رفتار اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ کوری در زمینهٔ تغییر اضافه شد.
- مطالبی دربارهٔ کمبود توجه، بیش‌فعالی اضافه شد.
- اطلاعاتی دربارهٔ غفلت دیداری اضافه شد.

### فصل ۴

- مطالبی دربارهٔ رویکردهای ناظر محور در مقابل شیء محور به ادراک شیء افزوده شد.
- شکلهای جدیدی اضافه شد.
- شکلهای جدیدی دربارهٔ نظریهٔ فرح دربارهٔ ادراک طرح، به خصوص در ارتباط با ادراک چهره اضافه شد.

- مطالب جدیدی درباره ادراک پریشی چهره‌ای و رابطه آن با ادراک چهره به طور کلی اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره تأثیر متقابل ادراک و تجربه بر یکدیگر اضافه شد.
- مطالب زیادی درباره نقش واسط مدارهای مختلف قشر مخ در کنترل دیداری ادراک و عمل اضافه شد.
- مطالب زیادی درباره انواع دیگر ادراک پریشی (شنیداری، دریافتی، متداعی) اضافه شد.
- بخش جدیدی درباره انواع مختلف کوررنجی اضافه شد.
- بخش جدیدی درباره فقدان حس حرکت اضافه شد.

## فصل ۵

- مطالبی در خصوص مطالعه لاک درباره انبار کوتاه مدت دیداری اضافه شد.
- مطالبی درباره مطالعه چان در ادامه مطالعه لاک اضافه شد.
- مطالب مربوط به ماهیت حافظه کاری افزایش یافت.
- مطالب مربوط به اندازه گیری حافظه کاری افزایش یافت.
- شکل‌های جدیدی اضافه شد.
- مطالبی درباره الگوی رمزگردانی نیمکره‌ای/بازیابی نامتقارن تالوینگ اضافه شد.
- مطالبی درباره رد ادعاهای پیوندگراها اضافه شد.
- مطالبی درباره خواب زدگی اضافه شد.
- مطالبی درباره اثرات بیماری آلزایمر بر حافظه اضافه شد.
- مطالبی درباره نقش آمیگدال در حافظه هیجانی اضافه شد.
- مطالبی درباره تفاوت‌های جنسیتی در زمینه حافظه هیجانی اضافه شد.

## فصل ۶

- مطالبی درباره تشخیص شاهد عینی اضافه شد.
- مطالبی درباره اینکه چگونه می توان تشخیص شاهد عینی را دقیق تر کرد، اضافه شد.
- مطالبی درباره پایش منبع (پژوهش جانسون) اضافه شد.
- مطالبی درباره رشد حافظه اضافه شد.

## فصل ۷

- عنوان فصل برای اینکه محتوای فصل را دقیق تر منعکس کند، تغییر داده شد.

- مطالبی درباره الگوهای اشتباه ذهنی اضافه شد.
- شکلهای جدیدی اضافه شد.
- مطالبی درباره رشد مهارتهای دیداری فضایی اضافه شد.

### فصل ۸

- عنوان فصل برای اینکه محتوای فصل را دقیق‌تر منعکس کند، تغییر داده شد.
- مطالبی درباره انواع طبیعی و انواع مصنوعی اضافه شد.
- مطالبی درباره مقولات جانبی اضافه شد.
- مطالبی درباره انواع اسمی اضافه شد.
- مطالبی درباره دیدگاه نظریه - پایه در مورد معنا اضافه شد.
- تحقیقات ریپس در مورد دیدگاه نظریه - پایه توصیف شد.
- مطالبی درباره بازنمایی پیوندگرا در مقایسه با بازنمایی معنایی اضافه شد.
- مطالبی درباره دیدگاه نظریه - پایه در مورد معنا بیشتر شد.
- مطالبی جدیدی درباره جوهرگرایی اضافه شد.

### فصل ۹

- مطالبی درباره تناسب زبان حیوانی برای درک شناخت انسان اضافه شد.
- مطالبی درباره ماهیت زبان حیوانی اضافه شد.
- مطالبی مربوط به امتیاز نوزادان بر بزرگسالان در توانایی تشخیص واجهای مختلف بیشتر شد.

### فصل ۱۰

- مطالبی جدیدی درباره خوانش پریشی اضافه شد.
- مطالبی جدیدی درباره زبان پریشی اضافه شد.
- مطالبی جدیدی درباره درخودماندگی و تأثیرات آن بر زبان اضافه شد.
- بخش جدیدی درباره نظریه بارون - کوهن در مورد درخودماندگی اضافه شد.

### فصل ۱۱

- مطالبی جدیدی درباره اهمیت فرایندهای درک در حل مسئله اضافه شد.
- مطالبی جدیدی درباره اهمیت حافظه کاری برای حل مسئله اضافه شد، همان‌گونه که در مسئله برج لندن نشان داده شده است.



- مطالب جدیدی درباره اهمیت دانش در حل مسئله و ارتباط آن با انسجام متنی که مسئله را بیان می‌کند، اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره اهمیت فوق‌العاده دانش مربوط به بیس‌بال برای درک گزارش گزارشگران رادیویی مسابقات بیس‌بال، اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره اهمیت پیش‌نگری خبرگان در زمینه حل مسئله اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره اهمیت نظام‌مندی خبرگان در حل مسئله اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره خصوصیات شخصیتی زیربنای حل خلاق مسئله اضافه شد.

## فصل ۱۲

- شکلهای جدیدی اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره نقش حافظه کاری در استدلال اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره نقش خلق در استدلال قیاسی اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره رازهای مبنایی و جدید استقرا اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره مطالعه کیم و آهن در زمینه استنتاجهای علی نظریه پایه در استدلال بالینی اضافه شد.
- مطالبی درباره رشد استدلال استقرایی اضافه شد.

## فصل ۱۳

- مطالب جدیدی درباره رویکرد تلفیقی اکرمین به مطالعه هوش اضافه شد.
- مطالب جدیدی درباره رویکرد فرهنگی به مطالعه هوش اضافه شد.
- مطالبی درباره رشد هوش در بزرگسالان اضافه شد.
- بخش هوش مصنوعی به انتهای فصل منتقل شد.
- مطالب جدیدی درباره تعامل انسان و ماشین اضافه شد.

## هدفهای اصلی کتاب

در ابتدا وقتی نگارش این کتاب را برعهده گرفتم، می‌دانستم که چه چیزی را از یک کتاب درسی انتظار دارم و می‌دانستم انتظار دانشجویانم چیست؛ یا حداقل فکر می‌کردم که می‌دانم. ما کتابی را می‌خواستیم که به چند هدف دست یابد.

۱. خوانندگی بودن را با یکپارچگی ترکیب کند. کتابهایی را که من انتخاب می‌کردم، یا بسیار دشوار و درک‌نشده یا بسیار ساده و بی‌مایه بودند. من سعی کرده‌ام کتابی بنویسم که محتوای آن برای دانشجویان قابل درک باشد.

۲. بین عرضۀ روشن سؤالهای مهم روان‌شناسی شناختی و توجه به جزئیات مهم آن رشته توازن برقرار کند. شاید در هیچ درسی بیش از روان‌شناسی شناختی کلیات و جزئیات هر دو به یک اندازه مهم نباشند. بهترین و ماندنی‌ترین اثر در این رشته برآمده از پرسشهای پایدار و بنیادی است. به هر حال، در چنین اثری به جزئیات روش تحقیق و تحلیل داده‌هایی که برای تولید نتایج معنادار ضروری‌اند، ارجحیت داده می‌شود. من برای دستیابی به این توازن، هر فصل را با مرور سؤالهای مهمی که هر فصل به آنها می‌پردازد، شروع کرده‌ام و آن فصل را با خلاصه‌ای از آموخته‌های برگرفته از پاسخ سؤالها به پایان برده‌ام. نحوه نگارش هر فصل مبتنی بر سؤالهای مهم است، در عین حال جزئیاتی که روان‌شناسان شناختی در زمینه نظریه و پژوهش نیاز دارند، به دانشجویان منتقل می‌شود.

۳. بین یادگیری موضوع با تفکر درباره آن موضوع توازن برقرار کند. روان‌شناس شناختی خبره رشته را می‌شناسد و می‌تواند دانش آن را نیز به کار بندد. دانش فاقد تفکر بی‌فایده است، اما تفکر بدون دانش، توخالی است. من تلاش کرده‌ام بین توجه به موضوع و کاربرد آن توازن برقرار سازم. هر فصل با سؤالهای متنوعی پایان می‌پذیرد که بر درک موضوع و در عین حال تفکر تحلیلی، خلاق و عملی درباره آن موضوع تأکید دارند. دانشجویانی که از این کتاب استفاده می‌کنند نه تنها ایده‌ها و حقایق پایه در روان‌شناسی شناختی را یاد می‌گیرند، بلکه همچنین می‌آموزند که چگونه درباره آنها فکر کنند.

۴. روندهای قدیمی و نوظهور در رشته را شناسایی کند. این کتاب همه عناوین سنتی موجود در فصلهای اکثر کتابهای درسی را در بر می‌گیرد، از جمله: ماهیت روان‌شناسی شناختی و نحوه تفکر افراد درباره مسائل روان‌شناسی شناختی (فصل ۱)، توجه و هشیاری (فصل ۳)، ادراک (فصل ۴)، حافظه (فصلهای ۵ و ۶)، بازنمایی دانش (فصلهای ۷ و ۸)، زبان (فصلهای ۹ و ۱۰)، حل مسئله و خلاقیت (فصل ۱۱) و تصمیم‌گیری و استدلال (فصل ۱۲). من همچنین دو فصل را در کتاب حاضر گنجانده‌ام که معمولاً در کتابهای دیگر به عنوان یک فصل وجود ندارد.

علم اعصاب‌شناختی (فصل ۲) به این دلیل در کتاب گنجانده شده است که فاصله بین روان‌شناسی شناختی و روان زیست‌شناسی به صورت فزاینده‌ای کاهش یافته است. امروزه، حجم وسیعی از آثار جالب وجود دارد که همچون واسط بین این دو رشته‌اند و لذا من بر این اعتقادم که گرچه روان‌شناس شناختی بیست سال پیش ممکن بود بتواند امورات خود را بدون درک مبانی زیست‌شناختی بگذراند، ولی امروز چنین فردی کارایی لازم را ندارد.

هوش انسان و هوش مصنوعی (فصل ۱۳) روزبه‌روز برای رشته روان‌شناسی شناختی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. بیست سال پیش رویکرد روان‌سنجی (آزمون پایه) بر حوزه هوش انسان حاکم بود. رشته هوش مصنوعی نیز در تسلط برنامه‌هایی قرار داشت که از نظر کارکردی نسبتاً از فرایندهای فکری انسان دور بودند. امروزه، هر دو رشته هوش تحت نفوذ سنگین الگوهای شناختی انسان درباره نحوه پردازش اطلاعات قرار دارند. من الگوهای انسانی و رایانه پایه، هر دو را در یک فصل گنجانده‌ام، زیرا معتقدم هدفهای هر دو رشته نهایتاً یکی است - یعنی درک شناخت انسان.

اگرچه کتاب با فصل هوش پایان می‌پذیرد، اما هوش در ابتدا و وسط کتاب نیز نقش برجسته‌ای را بازی می‌کند، زیرا چهارچوب سازمان‌دهنده‌ای است که روان‌شناسی شناختی در قالب آن ارائه می‌شود. این چهارچوب، همچون الگوی سنتی روان‌سنجی هوش نیست، بلکه هوش را به عنوان چهارچوب بنیادی سازمان‌دهنده همه انواع شناخت انسانی مطرح می‌کند.

من سعی کرده‌ام نه تنها بین موضوعات سنتی و جدیدتر، بلکه بین ارجاعات قدیمی‌تر و جدیدتر توازن برقرار سازم. به نظر می‌رسد برخی از کتابها نشان می‌دهند که در طول دهه گذشته هیچ اتفاق جدیدی رخ نداده است، در حالی که سایر کتابها ظاهراً نشان می‌دهند که روان‌شناسی شناختی در طول همان دهه ابداع شده است. هدف کتاب حاضر این است که ارجاعها و توصیفهای مربوط به مطالعات کلاسیک هماهنگ با کمکهای جالب توجه جدیدی که به این رشته شده است، مورد توجه قرار گیرند.

۵. *وحدت بنیادی روان‌شناسی شناختی را نشان دهد.* از یکسو روان‌شناسان شناختی درباره اینکه سازوکارهای شناخت تا چه اندازه مربوط به حوزه خاص اند یا چقدر در حوزه عام قرار می‌گیرند، توافق ندارند. از سوی دیگر، من بر این باورم که تقریباً همه روان‌شناسان شناختی معتقدند شناخت انسان از یک وحدت کارکردی بنیادی برخوردار است. من معتقدم این وحدت را مفهوم هوش انسان نشان داده است.

مفهوم هوش را می‌توان چتر وحدت‌بخشی تلقی کرد که ما از طریق آن می‌توانیم ماهیت انطباقی شناخت انسان را درک کنیم. جامعه و نیز علم روان‌شناسی با توجه به این مفهوم واحد تصدیق می‌کند که شناخت هر قدر هم متنوع و متفاوت باشد، در فراهم ساختن روش واحد کارکردی برای درک و انطباق با محیط به وحدت می‌رسد. بدین ترتیب، وحدت شناخت انسان، به شکلی که مفهوم هوش بیان می‌کند، پیامی یکپارچه‌ساز برای این کتاب است.

۶. *بین اشکال مختلف یادگیری و آموزش توازن برقرار سازد.* دانشجویان در صورتی بهتر یاد خواهند گرفت که مطالب را به شیوه‌های مختلف و از دیدگاه‌های مناسب متفاوت فراگیرند. من با همین هدف سعی کرده‌ام میان شیوه سنتی ارائه متن، طرح انواع سؤال‌های مختلف درباره مطالب (واقعی، تحلیلی، خلاق، عملی)، نمایش ایده‌های کلیدی در روان‌شناسی شناختی و معرفی کتاب‌های پیشنهادی برای مطالعه بیشتر توازن برقرار سازم تا دانشجویان بتوانند در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر، بدان مراجعه کنند. رئوس مطالب در ابتدای هر فصل نیز همچون پیش‌سازمان‌دهنده‌ای برای مطالب فصل عمل می‌کند. سؤال‌های آغاز و پایان هر فصل نیز دانشجویان را برای درک سؤال‌های عمده رشته و همچنین برای شناختن پیشرفتهایی که در زمینه پاسخ به این سؤالها حاصل شده است کمک می‌کند. کتاب بر این نکته تأکید دارد که ایده‌های معاصر تکامل یافته ایده‌های گذشته‌اند و این ایده‌ها به سؤال‌هایی می‌پردازند که روان‌شناسان شناختی در تحقیقات خود سعی دارند به آنها پاسخ گویند.

## سخنی با دانشجو

چرا ما افرادی را که سالها قبل ملاقات کرده‌ایم به خاطر می‌آوریم، ولی برخی از اوقات ظاهراً مطالبی را که در یک درس یاد گرفته‌ایم، در فاصله کمی پس از گذراندن امتحان نهایی (یا بدتر، بعضاً درست قبل از امتحان) فراموش می‌کنیم؟ چگونه می‌توانیم در یک میهمانی گفتگو با شخصی را ادامه دهیم و هم‌زمان گفتگوی جالب‌تری را که در نزدیکی ما جاری است، استراق سمع کنیم؟ چرا افراد غالباً از صحت پاسخی که به یک سؤال داده‌اند، مطمئن هستند در حالی که در واقع چنین نیست؟ اینها صرفاً سه سؤال از سؤالهای بسیاری است که رشته روان‌شناسی شناختی بدانها می‌پردازد.

روان‌شناسان شناختی نحوه ادراک، یادگیری، یادآوری و تفکر افراد را مطالعه می‌کنند. اگرچه روان‌شناسی شناختی یک رشته واحد است، ولی بر بسیاری از رشته‌های دیگر تکیه دارد که از همه قابل توجه‌تر علم اعصاب، علم رایانه، زبان‌شناسی، مردم‌شناسی و فلسفه است. بدین ترتیب، شما برخی از نکات مربوط به این رشته‌ها را در این کتاب خواهید یافت. علاوه بر این، روان‌شناسی شناختی با سایر حوزه‌های روان‌شناسی مانند روان‌زیست‌شناسی، روان‌شناسی رشد، روان‌شناسی اجتماعی و روان‌شناسی بالینی نیز در تعامل است.

برای مثال، امروزه دشوار است که بدون دانش کامل در زمینه روان‌شناسی شناختی بتوان یک روان‌شناس بالینی بود، زیرا بسیاری از تفکرات حوزه بالینی هم در زمینه تشخیص و هم درمان برخاسته از ایده‌های شناختی است. روان‌شناسی شناختی، همچنین ابزارهایی برای تحقیق تجربی درباره برخی از هیجان‌انگیزترین ایده‌هایی که برگرفته از نظریه و عمل در روان‌شناسی بالینی‌اند، مانند تفکر ناهشیار، در اختیار روان‌شناسان قرار داده است.

روان‌شناسی شناختی نه تنها به خودی خود برای شما مهم است، بلکه از نظر کمکی که به کار شما خواهد کرد، اهمیت دارد. برای مثال، دانش روان‌شناسی شناختی می‌تواند به شما در زمینه درک بهترین روش مطالعه برای امتحانات، مؤثرترین روش خواندن و بهترین شیوه یادآوری مطالبی که یادگیری آنها دشوار است، کمک کند. به هر حال، برای اینکه این دانش را خیلی خوب بیاموزید باید خصوصیات فنون آموزشی این کتاب را به کار بندید.

۱. در آغاز هر فصل، موضوعات عمده فصل خلاصه شده است، بدین ترتیب

پیش‌گزارشی از آنچه فصل پوشش خواهد داد، در اختیار شما قرار دارد.

۲. سؤالهای آغاز هر فصل، سؤالهای عمده‌ای را که فصل به آنها خواهد پرداخت، مورد تأکید قرار می‌دهد.
۳. اصطلاحات و لغات آخر هر فصل که در فهرست لغات تعریف شده‌اند، در توسعه‌ی واژگان روان‌شناسی شناختی به شما کمک خواهد کرد.
۴. بازگشت به سؤالهای ابتدای هر فصل در پایان آن فصل، وضعیت دانش فعلی شما درباره‌ی آن سؤالها را نشان می‌دهد.
۵. سؤالهای پایان فصل به شما کمک می‌کند تا مطمئن شوید که مطالب پایه را آموخته‌اید و می‌توانید به شیوه‌های مختلف (تحلیلی، خلاق و عملی) درباره‌ی این مطالب بیندیشید.
۶. کتاب پیشنهادی برای مطالعه‌ی بیشتر شما را به سایر منابع هدایت می‌کند تا اطلاعات بیشتری درباره‌ی مطالب مطرح شده در هر فصل به دست آورید.
۷. جعبه‌ی تحقیق در روان‌شناسی شناختی که در سراسر کتاب دیده می‌شود به شما کمک می‌کند تا دریابید که چگونه می‌توان روان‌شناسی شناختی را برای نمایش پدیده‌های مختلف روان‌شناختی مورد استفاده قرار داد.
۸. جعبه کاربردهای عملی روان‌شناسی شناختی به شما نشان می‌دهد که شما و دیگران چگونه می‌توانید روان‌شناسی شناختی را در زندگی روزمره‌ی خود به کار بندید.
۹. جعبه‌های در آزمایشگاه ... به شما می‌گویند که پژوهش در روان‌شناسی شناختی واقعاً چگونه است. محققان برجسته به زبان خود درباره‌ی تحقیقاتشان صحبت می‌کنند و می‌گویند که چه مسئله‌ی پژوهشی بیشتر از همه آنها را ترغیب می‌کند و برای پرداختن به آن مسائل چه می‌کنند.
۱۰. فعالیتهای فعال یادگیری. این فعالیتها به شما کمک می‌کنند تا به جای یادگیری صرفاً منفعل، یادگیری فعال داشته باشید.
۱۱. موضوعهای کلیدی. بخش موضوعهای کلیدی اواخر هر فصل محتوای فصل را با موضوعهای کلیدی که در فصل اول کتاب معرفی شده‌اند، مرتبط می‌سازد. این بخش به شما کمک می‌کند تا تداوم ایده‌های اصلی روان‌شناسی شناختی را در عرض رشته‌های فرعی مختلف مشاهده کنید.
۱۲. آزمایشگاه شناختی. بنگاه انتشاراتی این کتاب، وادزورث، مجموعه‌ای از آزمایشگاههای جالب در زمینه روان‌شناسی شناختی را در اختیار دارد که با این کتاب مرتبط‌اند. شما می‌توانید به صورت فعال در این آزمایشگاهها شرکت کنید و بدین ترتیب، مستقیماً دریابید که شرکت در تحقیقات روان‌شناسی شناختی چگونه است.

این کتاب دربرگیرنده موضوعی تعیین کننده و اصلی است که عناوین گوناگون مطرح شده در فصلهای مختلف را به هم مرتبط می‌سازد. شناخت انسان در طول زمان به عنوان وسیله انطباق با محیط تکامل یافته است و ما می‌توانیم این توانایی انطباق با محیط را هوش بنامیم. ما با بهره‌گیری از هوش می‌توانیم به صورت یکپارچه و انطباقی با بسیاری از چالشهایی که محیط در مقابل ما قرار می‌دهد، کنار بیاییم.

اگرچه روان‌شناسان شناختی درباره بسیاری از مسائل اختلاف نظر دارند، ولی تقریباً همه آنها درباره یک موضوع توافق دارند: شناخت، که ما را قادر می‌سازد به صورتی موفقیت آمیز، خود را با محیطی که در آن قرار داریم، تطبیق دهیم. بدین ترتیب، ما نیاز به سازه‌ای همچون هوش/انسان داریم تا راه کوتاهی برای بیان وحدت بنیادی مهارت انطباقی فراهم سازیم. این وحدت را ما در همه سطوح مطالعه روان‌شناسی شناختی مشاهده می‌کنیم. برای مثال، اندازه‌گیریهای گوناگون کارکردهای روان‌فیزیولوژیک مغز انسان همبستگیهایی با نمرات آزمونه‌های مختلف هوش نشان می‌دهند. توجه‌گزینشی یعنی توانایی بذل توجه به یک محرک خاص و عدم توجه به سایر محرکها نیز با هوش مرتبط است و حتی گفته‌اند فرد هوشمند کسی است که می‌داند به چه اطلاعاتی توجه کند و کدام اطلاعات را نادیده بگیرد. مهارتهای مختلف زبانی و حل مسئله نیز، صرف نظر از روش اندازه‌گیری آنها، با هوش ارتباط دارند. به طور خلاصه، هوش انسان را می‌توان موجودیتی تلقی کرد که موجب وحدت و هدایت مسیر فعالیتهای سامانه شناختی انسان می‌شود.

من امیدوارم از این کتاب لذت ببرید. همچنین امیدوارم دریابید که چرا من به روان‌شناسی شناختی علاقه پرشوری دارم و افتخار می‌کنم که یک روان‌شناس شناختی هستم.

## درباره مؤلف کتاب

### رابرت جی. استرنبرگ

رابرت جی. استرنبرگ استاد کرسی آی بی ام در روان‌شناسی و آموزش و پرورش و مدیر مرکز روان‌شناسی توانش، کفایت و خبرگی دانشگاه ییل است. این مرکز وظیفه ترغیب نظریه‌پردازی، پژوهش و سیاست‌گذاری در زمینه هوش را به عنوان مهارتی در حال رشد - ساختاری که در طول حیات فرد قابل تعدیل و تا حدی توسعه‌پذیر است - برعهده دارد. این مرکز درصدد است تأییراتی بر علوم، آموزش و پرورش و جامعه داشته باشد.

استرنبرگ در سال ۱۹۷۵ دکترای خود را از دانشگاه استنفورد و در سال ۱۹۷۲ مدرک کارشناسی خود را از دانشگاه ییل دریافت کرد. او همچنین مفتخر به دریافت دکترای افتخاری از دانشگاه کومپولوتنس مادرید در اسپانیا؛ دانشگاه لوون بلژیک؛ دانشگاه قبرس و دانشگاه پاریس در فرانسه شده است.

استرنبرگ مؤلف بیش از ۱۰۰ مقاله پژوهشی، فصل کتاب و کتاب است و برای اجرای تحقیقات خود بیش از بیست میلیون دلار از دولت و سایر مؤسسات و قراردادهای کمک دریافت کرده است. پژوهشهای استرنبرگ بر هوش، خلاقیت و خرد متمرکز است و همچنین عشق و ارتباطات نزدیک و نیز تنفر را مطالعه کرده است. این پژوهش در پنج قاره مختلف انجام گرفته است.

استرنبرگ رئیس پیشین انجمن روان‌شناسی امریکاست. او همچنین عضو آکادمی هنرها و علوم امریکا، انجمن پیشبرد علوم امریکا، انجمن روان‌شناسی امریکا (در ۱۵ شاخه)، جامعه روان‌شناسان تجربی و جامعه روان‌شناسی امریکاست. او نشانهای زیادی از انجمن روان‌شناسی امریکا، انجمن تحقیقات آموزشی امریکا، جامعه روان‌شناسی امریکا و سایر سازمانها دریافت کرده

است. این نشانها عبارت‌اند از نشان حرفه‌ای اولیه، نشان ثورندایک برای موفقیت حرفه‌ای در روان‌شناسی تربیتی و نشان بوید آر. مک‌کندلز از انجمن روان‌شناسی امریکا؛ نشانهای پالمر آ. جانسون، مرور تحقیقات، کتاب برجسته، و سیلویا اسکرینر از انجمن تحقیقات آموزشی امریکا؛ نشان جیمز مک‌کین از جامعه روان‌شناسی امریکا؛ نشان ممتاز مادام‌العمر تأثیرگذاری بر روان‌شناسی از انجمن روان‌شناسی کانکتیکت؛ نشان کتل از انجمن روان‌شناسی چندمتغیری؛ نشان برتری از بنیاد آموزش و پژوهش منسا؛ نشان امتیاز از مؤسسه سک مادرید؛ نشان یادمان سیدنی سیگل از دانشگاه استنفورد و جایزه وهلنبرگر دانشگاه ییل. او همچنین دارای فلوشیب گوگنهایم و عضویت هیئت علمی عادی و ارشد دانشگاه ییل و نیز عضویت هیئت علمی تحصیلات تکمیلی بنیاد ملی علوم است. او همچنین عضو مدعو افتخاری شورای ملی علوم تایوان و استاد مدعو کرسی سر ادوارد یوده در دانشگاه شهر هنگ‌کنگ است. نام او در فهرست مردان و زنان برجسته زیر ۴۰ سال در *اسکواریر* ثبت شده است و در فهرست یک‌صد دانشمند جوان *ساینس دیجست* قرار دارد. او رئیس بخشهای روان‌شناسی عمومی، روان‌شناسی تربیتی، روان‌شناسی هنرها و روان‌شناسی نظری و فلسفی انجمن روان‌شناسی امریکاست و ویراستار مجله‌های علمی *بولتن روان‌شناسی* و *روان‌شناسی و روان‌شناسی معاصر* بوده است. استرنبرگ به دلیل نظریه‌اش درباره هوش موفق، نظریه سرمایه‌گذاری برای خلاقیت (که همراه با تاد لوبارت آن را تدوین کرده است)، نظریه شیوه‌های تفکر همچون خودگردانی ذهنی، نظریه توازن خرد و نظریه سه‌وجهی عشق و نظریه عشق همچون داستان شهرت دارد.